

Position paper

Investeren in wonen en wijken betekent lagere kosten in de zorg. Visie van ANBO over wonen en zorg voor ouderen.

1. Aanleiding

Mensen willen graag zo lang mogelijk zelfstandig wonen. Daarom kwam het aanjaagteam Langer Zelfstandig Wonen op 23 mei 2016 met aanbevelingen om te zorgen dat het noodzakelijke veranderproces op gang zou komen om dat mogelijk te maken. Als we nu - ruim drie jaar later - kijken wat hiervan is gerealiseerd, is dat zwaar teleurstellend.

Zo was één van de aanbevelingen gericht aan gemeenten om een beter inzicht te verkrijgen in de demografische opbouw van hun burgers. Op basis hiervan zouden gemeenten een woonzorgvisie moeten maken samen met bouwplannen voor zowel de korte als de lange termijn. Slechts 40% van de gemeenten heeft een visie op wonen en minder dan de helft van die 40% heeft inzicht in de demografische opbouw van hun inwoners.

Daarnaast zien we dat de woningmarkt stagneert. Laat staan dat er gewerkt wordt aan nieuwe woonvormen voor de groeiende groep ouderen en het (her)inrichten van woonwijken zodat deze doelgroep langer zelfstandig kan blijven wonen.

Kortom: er wordt onvoldoende geanticipeerd en geïnvesteerd in de behoeftes en wensen van onze vergrijzende bevolking. De gevolgen hiervan zien we dagelijks: weinig verhuisbereidheid, gebrek aan doorstroming op de woningmarkt, sociaal isolement, een toenemende zorgvraag en te weinig personele capaciteit, overspannen mantelzorgers en onnodige crisissituaties waarbij mensen op de Spoedeisende Hulp terecht komen en/of met spoed naar een verpleeghuis moeten (waar dan vaak niet direct plek is).

2. Debat over wonen en zorg zou wat ANBO betreft moeten gaan over wonen, wijken en welzijn

Om te voorkomen dat te veel problemen op de zorg worden afgewenteld is het beter om te investeren in wonen, welzijn en wijken. Te veel worden de gevolgen van de vergrijzing vanuit zorg benaderd. Vanuit het frame 'de verzorgingshuizen moeten terugkomen' praat men in de Tweede Kamer en op de departementen regelmatig over de noodzaak om te komen tot nieuwe woonzorgvormen met een nadruk op zorg.

We moeten het hebben over nieuwe woonvormen met nadruk op welzijn en zorgen voor elkaar. Dat was tenslotte ook de kern van de verzorgingshuizen. Zorg is een sluitstuk van een keten die begint bij goed wonen, in een prettige wijk met

voorzieningen. En natuurlijk is het beter en efficiënter om mensen die complexe ondersteunings- of zorgvragen hebben bij elkaar te laten wonen. We zien nog te veel mensen die in woningen wonen in een woonomgeving die ongeschikt is geworden. Maar ook als we faciliteren dat mensen in een wooncentrum gaan wonen, dan nog staat wonen voorop, en is de zorg volgend. Mensen willen hun zelfstandigheid behouden en niet ondergeschikt raken aan allerlei beperkende voorwaarden van een instelling.

3. Onderzoek ANBO

ANBO doet regelmatig onderzoek naar de woonwensen en behoeftes onder haar achterban. We zien een toenemende verhuisbehoefte. Meer mensen gaan rond het pensioen nadenken over hun woonsituatie richting toekomst. We zien dat er een veranderende vraag optreedt. Met het ouder worden geven mensen aan meer behoefte te hebben aan voorzieningen en sociale contacten in de directe woonomgeving. Men wil goed en gezellig ouder worden. Veel sociaal contacten, zorgen voor elkaar maar vooral ook behoud van privacy.

Deze wens wordt nog versterkt doordat een groeiende groep mensen thuis woont terwijl deze groep dat eigenlijk niet meer kan. Zij anticiperen onvoldoende op het krijgen van mogelijke beperkingen en houden vast aan de bestaande situatie. Maar helemaal zelfstandig thuis wonen gaat dan niet meer en voor het verpleeghuis zijn deze mensen fysiek nog te goed. Signalen van deze leemte zien we door een toenemend beroep op de huisarts, meer valincidenten door medicijngebruik zoals slaapmiddelen, meer ziekenhuisopnames en ook meer crisisopnames in de verpleeghuizen.

4. Goed wonen betekent minder zorg

Er is dus een groeiende behoefte aan nieuwe woonvormen. Woningen, die een combinatie bieden van beschut wonen met behoud van de eigen zelfstandigheid. Denk aan bijvoorbeeld aan hofjes of appartementengebouwen met gemeenschappelijke ruimtes en voorzieningen. Deze alternatieven zijn beperkt echter nauwelijks beschikbaar.

Het overheidsbeleid richt zich nu te beperkt op ondersteuning als zich al problemen voordoen en de oplossingen zijn dan zorggerelateerd. Maar de wens om zelfstandig thuis te blijven wonen zou moeten beginnen met het anticiperen op de geschiktheid van de woning, de locatie van de woning en de aanwezigheid van de juiste voorzieningen. Zelfstandig thuis blijven wonen vereist namelijk meer dan alleen ondersteuning en zorg als het niet meer gaat. Zorg is het einde van een keten die zou moeten beginnen met preventie. Preventie begint bij een goede passende woning in een wijk met diverse voorzieningen en mogelijkheden om andere mensen in de directe omgeving te kunnen ontmoeten.

Prettig wonen, contacten met anderen en een zinvolle bezigheid zijn de drie ingrediënten die de basis vormen om goed ouder te worden.

5. Bouwen en verbouwen is de sleutel

De woningmarkt is op slot en totaal niet ingericht op de ouder wordende bevolking. Mensen blijven in te grote woningen zitten en starters en jonge gezinnen kunnen geen woning vinden. Oudere mensen willen wel verhuizen maar doen dat wegens gebrek aan goede alternatieven niet. Dit geldt voor zowel de huur als de koopsector.

6. We laten hierdoor enorme kansen liggen en de gevolgen worden afgewenteld op de zorgsector

Door het kabinet is inmiddels aangekondigd dat zij miljarden euro's wil investeren in de woningmarkt. Dat is mooi, mits het geld ook zo wordt geïnvesteerd dat het gaat renderen voor die groepen die nu vastlopen op de woningmarkt, zoals de groep ouderen.

Dat betekent:

- Woningen bouwen of aanpassen voor oudere mensen die willen doorstromen naar kleinere woningen in huur en koopsector al dan niet grondgebonden.
- Woningen die gericht zijn op sociale cohesie, en gemeenschappelijke ruimtes hebben als een gezamenlijke huiskamer, of gemeenschappelijke tuin
- Investeren in wijken door te zorgen dat de gewenste voorzieningen er zijn
- Creëren van ontmoetingsruimtes middels diverse horeca al dan niet in bestaande wijk of woonzorgcentra, groenvoorzieningen, supermarkt en eerstelijnscentra.

Om dit te realiseren zal de Rijksoverheid een stevigere rol richting gemeenten in moeten nemen. We zien op dit moment een groot onvermogen van gemeenten, corporaties en financiers om op de veranderende vraag in te spelen. Ook willen we dat in samenhang met de woningbehoefte veel meer geïnvesteerd wordt in wijken en voorzieningen.

Daarom vraagt ANBO:

- Dat gemeenten gedwongen worden een integrale woon-leef visie te ontwikkelen op basis van demografische ontwikkelingen binnen hun gebied. Ze moeten dit doen samen met welzijnsorganisaties, marktpartijen, corporaties, zorgorganisaties en burgers. Binnen deze visie ontstaat ruimte voor creëren van nieuwe woonvormen in bestaande bouw dan wel nieuwbouw.
- De financiële middelen die vanuit de Rijksoverheid straks beschikbaar komen te verbinden aan voorwaarden waaronder de plicht te investeren in nieuwe woonvormen, de wijken onder de loep te nemen in het kader van voorzieningen en sociale cohesie en daar stimuleringsmaatregelen in te treffen.

Investeren in wonen betekent minder zorg, lagere kosten en hogere kwaliteit van leven!